

Korte opdracht: Op de Vlucht

Voor de bovenbouw

Literatuur, Beeldende kunst

Verhalen, Groep 7-8

De oorlog in Oekraïne maakt veel los en houdt natuurlijk ook de leerlingen bezig. Er komen misschien nieuwe kinderen, die gevlucht zijn uit Oekraïne, op school. En er zijn misschien ook uit andere oorlogsgebieden al kinderen op de school. Wat betekent het om te moeten vluchten omdat het oorlog is? Welke gevoelens roept het op? Welke verhalen dragen we met ons mee? Hoe geef je een gesprek hierover vorm?

Opdracht

Met het maken van kunst kun je je uiten op een veilige manier. Het geeft mensen de mogelijkheid om hun ideeën, gedachten en gevoelens op een creatieve manier te verwerken. Daarmee kunnen verhalen een nieuwe vorm krijgen.

Hieronder vind je de algemene introductie op het thema aangepast aan de actualiteit en twee verwerkingsopdrachten waaruit je een keuze kunt maken.

Tijdsindicatie:

- Ca. 1 uur voor de introductie op het thema. Daarna, afhankelijk van de gekozen opdracht, een aantal lessen naar keuze.
- Opdracht 1 Beeldend: (1 à 2 lessen) het maken van een graffiti kunstwerk waar de leerlingen hun gevoelens in kunnen verwerken.
- Opdracht 2 Literatuur (meerdere lesmomenten) naar aanleiding van het boek *Naar het Noorden* over een vlucht in de Hongerwinter schrijven de leerlingen een kort verhaal of gedicht.

Benodigdheden:

- Een koffertje
- Fragment 1 uit het NOS Jeugdjournaal: [Maha is na 4 jaar in Nederland aangekomen](#).
- Fragment 2 uit het NOS Jeugdjournaal: [Deze kinderen zijn gevlucht naar Polen en konden niets meenemen](#).

Tip: Bekijk vooraf de sites van de [PO raad](#) voor advies of [Unicef](#) voor suggesties over hoe je een moeilijk en pijnlijk onderwerp als oorlog kunt bespreken in de klas.

Introductie: Een koffertje vol

1. Introduceer het koffertje. Vertel dat het koffertje symbool staat voor mensen die halsoverkop moeten vluchten omdat het oorlog is. Ze kunnen alleen het hoogstnoodzakelijke meenemen. Bespreek met de leerlingen wat ze denken dat dat betekent voor die mensen. En wat voor gevoelens dat bij hen oproept. Bespreek ook wat zij zelf zouden meenemen als ze zouden moeten vluchten.
2. Bekijk en bespreek de volgende filmfragmenten met de verhalen van kinderen die dit hebben meegemaakt of nu meemaken.
Fragment 1 uit het NOS Jeugdjournaal: [Maha is na 4 jaar in Nederland aangekomen](#).

- Wat vertelt Maha?
- Wat valt je op?
- Wat raakt je?

Fragment 2 uit het NOS Jeugdjournaal: [Deze kinderen zijn gevlucht naar Polen en konden niets meenemen](#).

- Wat hebben deze mensen op de vlucht kunnen meenemen?
  - Wat vertelt het jongetje?
  - Wat ervaar je als je naar deze verhalen luistert?
  - Roepen deze verhalen weer andere gevoelens op? Welke?
3. Bespreek dat je misschien maar weinig spullen kunt meenemen, maar wat je altijd bij je draagt zijn verhalen. Verhalen die je kunt vertellen op heel veel verschillende manieren. Met woorden maar ook zonder woorden. Denk bijvoorbeeld aan kunstuitingen. Kunst als universele taal, waar je op een andere en veilige manier je gevoelens kunt uiten. Kunst die troost kan bieden. Hoe vertellen kunstenaars hun verhalen?
Bijvoorbeeld door:
    - een verhaal of gedicht te schrijven;
    - een tekening, schilderij of beeld te maken;
    - dans, toneel of film te maken;
    - en muziek te maken.
  4. Het koffertje is klein maar er passen oneindig veel verhalen in. De leerlingen mogen het koffertje vullen. Wat willen ze verbeelden of vertellen over de oorlog, over vluchten, over hun gevoelens of wat ze zelf hebben meegemaakt?

De opdrachten:

Maak een keuze uit de onderstaande mogelijkheden:

Opdracht 1: Laat je zien

Benodigdheden:

- A4 of A3 of een heel groot vel tekenpapier (niet te dun), karton of behang
- grijze tekenpotloden
- linialen
- gummen
- dikke permanent markers
- verf

In deze opdracht gaan de leerlingen met graffiti een piece of (muur) schildering maken waarmee ze hun verhalen en gevoelens vormgeven. Zie ook het project [Cultuuronderwijs op zijn Haags project 'Even voorstellen' - CultuurSchakel](#) deelopdracht 2 Tags en Pieces.

1. Bekijk en bespreek onderstaande video's:

[Oekraïense kunstenaar tovert tanks om in kunstwerken.](#)

- Wat doet deze kunstenaar?
- Waarom zou hij dit doen, denk je?
- Welke boodschap wil hij overbrengen of welk verhaal wil hij vertellen?

(Een stukje van) [Refugee camp Projects. Art For Action](#) op Vimeo

- Waar is dit?
- Wat voor verhaal willen deze kinderen vertellen?
- Op welke manier vertellen ze hun boodschap?
- Spreekt dit je aan? Vertel.

Tip: Lees met elkaar over het ontstaan en over de betekenis van [Graffiti](#) op Wikikids. En bekijk het werk van [Banksy](#).

2. Bedenk met elkaar wat jullie, naar aanleiding van het thema, willen gaan maken met de graffiti-achtige technieken. Denk aan losse pieces of een graffiti muurschildering als gezamenlijk kunstwerk of Street Art. De losse pieces kunnen [woorden](#) zijn die gaan over je gevoelens over oorlog en vluchten. Maar kunnen ook een boodschap van hoop zijn. De muurschildering kan een gezamenlijk verhaal zijn. In plaats van spuitbussen gebruik je verf of krijt. Voor de 'muurschildering' kun je rollen wit behang gebruiken.

Laat de leerlingen eerst een aantal schetsen maken.

Opdracht 2 : Vluchten is van alle tijden

Benodigdheden:

- Het boek [Naar het Noorden](#) van Koos Meinderts

In deze opdracht maken we de koppeling met de Tweede Wereldoorlog en de Hongerwinter. Koos Meinderts heeft een boek geschreven *Op weg naar het Noorden*. Geïnspireerd door dit verhaal gaan de leerlingen een gedicht of kort verhaal schrijven. Zie Cultuuronderwijs op zijn Haags project '[Ik en de \(boze\) buitenwereld](#)' - CultuurSchakel.

1. Beluister en bespreek het lied [Oorlogswinter](#). Of lees [de tekst](#) van Hans Dorrestijn.

- Waar gaat het over?
- Wanneer speelt de herinnering van deze man zich af?
- Welke (heftige) gebeurtenissen beschrijft hij?
- Welk gevoel krijg je erbij? Waarom?

2. Introduceer het boek [Naar het Noorden](#)

Het is oorlog, het is winter en er is in de grote steden nauwelijks nog te eten. Jaap, Nel en Kleine Kees vertrekken per binnenschip met een grote groep ondervoede 'bleekneusjes' naar het platteland in het noorden waar nog wel voldoende voedsel is. Jaap wordt gescheiden van zijn zus en broertje en ondergebracht bij een kinderloos echtpaar, ver van huis. Hij moet letterlijk van zich afslaan om in zijn nieuwe wereldje - waarin alles vreemd is - een plek voor zichzelf op te eisen. Ondertussen gaat de oorlog gewoon door en vraagt hij zich af wanneer hij zijn ouders weer terugziet. Zouden ze nog wel leven? En hoe vergaat het Nel en Kleine Kees?

3. Het boek bestaat uit 4 delen. Hang voor ieder deel een vel A3-papier op in de klas. Schrijf de titels op.

- Deel een *Honger*.
- Deel twee *Op weg*.
- Deel drie *Het Noorden*.
- Deel vier *Weer thuis*.

Maak een leesschema. Schrijf, op het betreffende vel A3-papier, na ieder gelezen fragment samen met de leerlingen in kernwoorden op wat indruk heeft gemaakt. Zo wordt gaandeweg samengevat waar het deel over gaat.

Als de leerlingen het boek zelf lezen, schrijven ze de kernwoorden eerst voor zichzelf op. Als iedereen hetzelfde deel uit heeft, worden de kernwoorden gedeeld en verwerkt op het A3-vel.

4. Zoom dan in op een aantal kernwoorden, formuleer met elkaar vragen en bespreek het kernwoord. Denk aan:

- Waarom heeft dit indruk gemaakt?
- Wat gebeurde er?
- Wat voelen de personages?
- Wat doet het met jou?

5. Bespreek met elkaar dat de ik-persoon Jaap is.

- Denk je dat Jaap echt heeft bestaan?

- Heeft Jaap zijn eigen verhaal opgeschreven?
- Is het een dagboek of iets anders?

Het boek vertelt een fictief verhaal, maar is wel op echte geschiedenisverhalen gebaseerd.

6. Lees het laatste hoofdstuk Fluitenkruid nogmaals (p.184-187): Jaap, zijn zus en broertje zijn weer thuis, maar alles is en voelt anders. In 4 à 5 maanden tijd is de wereld er voor Jaap anders uit gaan zien.

- Wat is er veranderd?
- Waarin is Jaap veranderd?
- Wat heeft daar vooral voor gezorgd denk je?

Geef de leerlingen de opdracht een laatste kort hoofdstuk te schrijven van hun 'eigen boek', alsof ze terugkijken op het laatste jaar, zoals Jaap dat doet in het laatste hoofdstuk. In dezelfde stijl als het laatste hoofdstuk, namelijk vanuit de ik-vorm en in de tegenwoordige tijd.

Vraag hen zichzelf van een jaar geleden te vergelijken met zichzelf van nu. Hebben ze ook een verandering meegemaakt? Begin het verhaal bijvoorbeeld met de zin: "Een jaar geleden was ik, of zat ik, nog .....".

Laat de leerlingen eventueel kiezen tussen het schrijven van een echt persoonlijk verhaal of het schrijven van een fictief verhaal. De leerlingen mogen ook kiezen voor het schrijven van een gedicht.